

**ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ТЕХНОЛОГІЇ
ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ХАРЧУВАННЯ**

КРУГЛОВА ОЛЕНА АНАТОЛІЇВНА

УДК 658.87:339.144

**ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ТОВАРНИМИ ЗАПАСАМИ
У ПІДПРИЄМСТВАХ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ**

Спеціальність 08.07.05 – Економіка торгівлі та послуг

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2002

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківській державній академії технології та організації харчування Міністерства освіти і науки України на кафедрі економіки підприємств харчування та торгівлі.

Науковий керівник кандидат економічних наук, професор

Власова Наталія Олексіївна

Харківська державна академія технології та організації харчування, зав. кафедрою економіки підприємств харчування та торгівлі

ха-

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор **Корольков Іван Іванович**

Київський національний торговельно-економічний університет Міністерства освіти і науки України, професор кафедри маркетингу

кандидат економічних наук, професор **Балабан Петро Юрійович**

Полтавський університет споживчої кооперації України Укоопспілки і Міністерства освіти і науки України, зав. кафедрою комерційної діяльності та підприємництва

Провідна установа

Львівська комерційна академія Укоопспілки, кафедра економіки, м Львів

Захист відбудеться 23 листопада 2002 року о 11-й годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К.64.088.02 в Харківській державній академії технології та організації харчування за адресою: 61051, Харків-51, вул. Клочківська, 333.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківської державної академії технології та організації харчування за адресою: 61051, Харків – 51, вул. Клочківська, 333.

Автореферат розісланий 22 жовтня 2002 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Яцун Л.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасна система господарювання обумовлює зміну форм і методів управління економікою підприємства, вимагає нових підходів до визначення ефективності його діяльності. Однією із складових загальної ефективності підприємства є ефективне управління товарними запасами. Стан формування та використання товарних запасів є визначальним для забезпечення конкурентоспроможності торговельного підприємства. Склад та структура запасів обумовлюють можливості підприємства з організації торгово-технологічного процесу, здійснення певної цінової, асортиментної політики. Ефективність використання запасів впливає на стан та динаміку активів підприємства, їх оборотність і рентабельність, а структура джерел та умови фінансування запасів – на рівень фінансової стійкості торговельного підприємства.

Особливості функціонування підприємств галузі за сучасних економічних умов та значущість для них товарних запасів як базової складової при формуванні ринкової стратегії, обумовлюють актуальність дослідження проблеми ефективності управління запасами.

Теоретичні і практичні аспекти проблеми, що досліджується, знайшли відображення в роботах відомих вітчизняних вчених: І.І. Королькова, М.Д. Виноградського, П.Ю. Балабана, І.О. Бланка, А.А. Мазаракі, Л.О. Лігоненко, зарубіжних науковців Дж. Букана, Е. Кенігсберга, П. Зерматі, П. Мілгрона, Дж. Робертса, М.М. Дарбіняна, Л.П. Наговіциної, Ю.П. Гризанова, Ю.І. Рижикова, В.І. Сергеева, А.М. Гаджинського та ін.

Аналіз опублікованих робіт і практика господарської діяльності виявили неоднозначність характеристики завдань, пов'язаних з управлінням запасами. Основна проблема полягає у визначенні сутності та цільового призначення запасів з позиції торгового та фінансового менеджменту. Запаси розглядаються з точки зору предметно-речовинного складу або з позиції іммобілізованих коштів. Однак умови функціонування підприємств вимагають застосування системного та комплексного підходу до управління запасами.

Актуальність вищевикладених аспектів управління товарними запасами, недостатній їхній теоретичний розгляд і практичне застосування в підприємствах роздрібно́ї торгівлі обумовили вибір теми дисертації, її мету, завдання, напрямки дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрямок досліджень пов'язаний з науково-дослідними роботами, що були виконані на кафедрі економіки підприємств харчування та торгівлі ХДАТОХ, де написана дисертація, згідно державного плану, а саме: "Фінансові проблеми розвитку торгівлі на сучасному етапі" (№ 11-97-98Б), "Прогнозування банкрутства підприємств торгівлі" (№ 24-99-2000Б), "Фінансова стійкість підприємств торгівлі" (№ 14-01-03Б).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розробка науково обґрунтованих методичних і практичних рекомендацій щодо створення на торговельному підприємстві ефективної системи управління товарними запасами.

Реалізація поставленої мети обумовила необхідність вирішення наступних завдань:

- систематизувати й доповнити існуючі принципи класифікації товарних запасів;
- уточнити й узагальнити теоретичні положення, що розкривають сутність і зміст процесу управління запасами підприємств роздрібно́ї торгівлі;
- розробити методичні підходи та обґрунтувати систему показників оцінки ефективності управління товарними запасами;
- дослідити стан та динаміку ефективності управління товарними запасами в підприємствах роздрібно́ї торгівлі за сучасних умов;
- визначити зміст основних напрямків обґрунтування ефективної системи управління товарними запасами у підприємствах роздрібно́ї торгівлі.

Об'єктом дослідження є система управління товарними запасами в підприємствах торгівлі України.

Предметом дисертаційного дослідження є механізм формування ефективної системи управління товарними запасами.

Методи дослідження. Теоретичною основою дисертаційного дослідження є наукові праці вітчизняних і закордонних вчених за досліджуваною проблемою, законодавчі та нормативні акти України. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові принципи проведення комплексних досліджень, зокрема, в процесі роботи над дисертацією було використано методи порівняльного аналізу, угруповань, середніх і відносних величин, вибіркового дослідження, економіко-математичні та ін. Обробка даних здійснювалася за допомогою персонального комп'ютера з використанням пакету EXCEL для Windows.

Наукова новизна проведеного дисертаційного дослідження полягає в розробці теоретичних аспектів та методичного інструментарію щодо формування ефективної системи управління запасами в підприємствах роздрібно торгівлі в період становлення ринкових відносин в Україні.

Результати досліджень, що становлять наукову новизну, полягають у наступному:

- уточнено категоріальний апарат, а саме: сутність таких понять як "управління товарними запасами", "ефективність управління товарними запасами", "політика управління товарними запасами";
- набула подальшого розвитку та удосконалена класифікація товарних запасів шляхом систематизації та доповнення основних класифікаційних ознак;
- удосконалено систему показників оцінки ефективності управління товарними запасами з урахуванням результативності діяльності з позиції торгового та фінансового менеджменту;
- вперше запропоновано методику розрахунку узагальнюючого інтегрального показника ефективності управління товарними запасами з урахуванням торгової та фінансової складових;
- набули подальшого розвитку методичні підходи щодо оцінки стану товарних запасів за умов інфляції;
- вперше розроблено технологію формування політики управління товарними запасами;
- удосконалено адаптивну методику нормування товарних запасів з використанням матриці ABC-XYZ.

Практичне значення одержаних результатів полягає в:

- удосконаленні класифікації товарних запасів;
- використанні розробленого методичного інструментарію для оцінки стану товарних запасів за умов інфляції;
- використанні розробленого методичного інструментарію для кількісного визначення ефективності управління запасами на підприємстві з урахуванням внеску кожної складової інтегральної оцінки ;
- розробці загальної структурно-логічної схеми формування ефективної системи управління запасами;
- використанні розробленого методичного інструментарію для нормування запасів на підприємстві.

Нові підходи, комплекс методик і рекомендацій, що наведені в дисертаційній роботі, можуть бути використані в практиці господарської діяльності підприємств роздрібно торгівлі за наступними напрямками: здійснення моніторингу для своєчасного отримання інформації про стан запасів на підприємстві; оцінка ефективності управління товарними запасами; визначення

аспектів в управлінні запасами, що потребують особливої уваги; виявлення резервів та здійснення адекватних заходів щодо підвищення ефективності управління товарними запасами.

Результати дослідження набули практичного втілення в діяльність спільного українсько-американського підприємства "Європоль" (довідка від 17 квітня 2002 р.) та ТВП "Універсам – 14" (довідка № 45 від 18 березня 2002 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є результатом самостійного наукового дослідження. Теоретичні узагальнення, положення, висновки, рекомендації та розробки одержано автором самостійно на основі проведеного дослідження ефективності управління товарними запасами у підприємствах роздрібної торгівлі. Аналітична частина роботи виконана на основі обробки звітних даних торговельних підприємств, а також результатів проведених дисертантом спостережень.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертації обговорювались на науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу Харківської державної академії технології та організації харчування у 1998-2002 роках ("Прогресивні ресурсозберігаючі технології та їх економічна обґрунтованість у підприємствах харчування. Економічні проблеми торгівлі", 1998; "Підвищення конкурентоспроможності підприємств торгівлі та харчування", 2000; "Економічна стратегія розвитку торгівлі та послуг в умовах ринкових реформ", 2001); II-й міжнародній науково-практичній конференції "Наукові та практичні аспекти переробки м'яса та м'ясопродуктів" (Харків, 2001), V-й міжнародній науково-практичній конференції "Наука і освіта – 2002" (Дніпропетровськ, 2002).

Публікації. За матеріалами дисертації опубліковано 9 наукових праць, загальним обсягом 2,0 друкованих аркуша, у тому числі 4 у фахових виданнях загальним обсягом 1,2 друкованих аркуша.

Обсяг і структура дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів і висновків, викладених на 157 стор. машинописного тексту. Робота містить 39 таблиць, 20 рисунків, 9 додатків і список використаних джерел з 174 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і наукову доцільність проведеного дослідження, визначено зв'язок роботи з науковими темами, мету, завдання, об'єкт, предмет і методологічну базу дослідження, наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів.

У **першому розділі "Теоретичні аспекти формування ефективної системи управління товарними запасами торговельних підприємств"** розглянуто економічну природу та сутність товарних запасів; систематизовано та доповнено класифікацію товарних запасів; уточнено зміст і розкрито сутність таких понять як "управління товарними запасами", "ефективність управління товарними запасами", "політика управління товарними запасами"; визначено основні складові процесу управління запасами; для комплексної оцінки ефективності управління запасами обґрунтовано систему показників та запропоновано використання узагальнюючого інтегрального показника.

1. Розгляд торговельного підприємства як системи та виділення в його рамках торговельної та фінансової складових дозволили окреслити дві основні позиції дослідження товарних запасів – з позиції торгового та фінансового менеджменту. Це було покладено в основу систематизації існуючих класифікаційних ознак. Також класифікацію запасів було доповнено такими ознаками, що раніше не розглядались. А саме пропонується розділяти товарні запаси виходячи з джерел їх фінансування. Крім цього, на наш погляд, в сучасних умовах функціонування підприємств торгівлі до класифікація товарних запасів за ознакою "місцезнаходження" доцільно включити запаси, що розташовані у торгово-посередницьких структурах.

2. Розгляд управління товарними запасами як невід'ємної складової загального процесу управління підприємством обумовив логіку визначення складових управління запасами. Виходячи з наявності стратегічних та оперативних цілей розвитку підприємства та враховуючи завдання торговельного та фінансового менеджменту, нами сформульовані цілі управління запасами. Серед основних цілей за сучасних умов визначено наступні: завоювання, утримання або нарощування частки торговельного підприємства на споживчому ринку; забезпечення стійкості асортименту, безперервної реалізації товарів та підвищення рівня обслуговування покупців; зміцнення фінансового стану підприємства та зростання його ринкової вартості; прискорення оборотності товарних запасів та оптимізація структури джерел їх фінансування.

Сутність управління запасами визначено в роботі як процес формування і використання запасів, спрямований на досягнення економічних цілей розвитку підприємства. Виходячи з цілей управління надано характеристику стратегічному та оперативному управлінню товарними запасами.

Управління запасами реалізується шляхом розробки відповідної політики. Під політикою управління товарними запасами пропонується розуміти процес обґрунтування та реалізації конкретних організаційно-економічних заходів, направлених на формування такого обсягу товарних запасів, що відповідав би реальним потребам та можливостям підприємства і створював базу для вирішення оперативних та стратегічних завдань.

3. Ефективність управління визначається в роботі як ступінь досягнення мети управління. Вважаємо, що відносно товарних запасів ефективність управління повинна визначатись ступенем відхилення фактичного їх розміру від нормативу.

Відповідно до визначення, характеристики та основних складових управління запасами, для кількісної оцінки ефективності управління з урахуванням наявності показників різних за ступенем синтезу, в роботі обґрунтовано систему показників аналізу ефективності діючої системи управління запасами (рис. 2).

4. Застосування принципів об'єктивності та комплексності обумовили необхідність побудови узагальнюючого інтегрального показника ефективності управління товарними запасами (R_i):

$$R_i = \frac{R(t)_i + R(f)_i}{2}, \quad (1)$$

$$R(t)_i = \sqrt{x_{i1}^2 + x_{i2}^2 + \dots + x_{in}^2}, \quad (2)$$

$$R(f)_i = \sqrt{y_{i1}^2 + y_{i2}^2 + \dots + y_{in}^2}, \quad (3)$$

де $R(t)_i$, $R(f)_i$ – значення інтегрального показника ефективності управління товарними запасами i -го підприємства з позиції торгового та фінансового менеджменту;

x_{i1} , x_{i2} , x_{in} – стандартизовані коефіцієнти при розрахунку інтегрального показника ефективності управління товарними запасами i -го підприємства з позиції торгового менеджменту;

y_{i1} , y_{i2} , y_{in} – стандартизовані коефіцієнти при розрахунку інтегрального показника ефективності управління товарними запасами i -го підприємства з позиції фінансового менеджменту.

Використання узагальнюючого інтегрального показника дозволяє не тільки визначити стан та динаміку ефективності управління товарними запасами на підприємстві, але й кількісно оцінити внесок торгової та фінансової складової, виявити рейтинг підприємства в конкурентній групі.

В другому розділі "Стан управління товарними запасами в підприємствах роздрібно-ї торгівлі" досліджено стан та особливості розвитку товарних запасів у торговельних підприємствах України на макро- і мікрорівні, запропоновано методику оцінки стану товарних запасів за умов інфляції, досліджено зв'язок між ефективністю управління запасами та ефективністю фінансово-господарської діяльності торговельних підприємств.

1. Стан та динаміка товарних запасів пов'язані з мінливістю зовнішнього середовища. Це обумовило концептуальний підхід до аналізу товарних запасів у галузі. У процесі дослідження визначено, що періоди скорочення та нарощування запасів співпадають з основними етапами розвитку економіки України та обумовлені такими макрофакторами як: сталість економічного розвитку держави, рівень інфляції, стан споживчого ринку, рівень платоспроможності населення та ін.

2. На мікрорівні дослідження стану товарних запасів за вибірковою сукупністю підприємств роздрібно-ї торгівлі м. Харкова дозволило виявити позитивну динаміку їх розвитку. За 1999-2001 рр. темпи росту товарних запасів випереджають темпи росту товарообігу та мають тенденцію до збільшення. Це характерно для всіх груп досліджуваних підприємств, однак найбільші значення коефіцієнту випередження росту товарних запасів у порівнянні з ростом товарообігу відмічено в середніх та дрібних підприємствах. При значенні коефіцієнту в цілому за сукупністю 1,08 у групах великих, середніх та дрібних підприємств він склав 1,08; 1,07 та 1,12 відповідно. Вважаємо, що рівність між темпами росту товарообігу та товарних запасів і навіть випередження останнього виправдано в теперішній ситуації функціонування підприємств галузі та буде мати місце до моменту накопичення товарної маси на підприємствах за умов одночасного зміцнення економічної стабільності в державі.

3. Стан, склад та структура, організація обліку товарних запасів значним чином впливають на стан та динаміку активів підприємства, їх оборотність та рентабельність, а умови фінансування запасів – на рівень фінансової стійкості торговельного підприємства. Дослідження товарних запасів з позиції фінансів дозволило визначити стійку динаміку збільшення їх питомої ваги в загальній сумі активів підприємств. За період 1999-2001рр. в середньому за сукупністю питома вага товарних запасів зросла в два рази та становила у 2001 р. – 20,9 %. Частка товарних запасів у загальній сумі оборотних активів – стійка та знаходиться у проміжку 74,9-76,9 %. Аналіз складу джерел фінансування товарних запасів виявив, що їх формування відбувається за рахунок позикових коштів, а саме кредиторської заборгованості. Результати аналізу свідчать, що товарні запаси відіграють значну роль у розвитку фінансів торговельного підприємства.

4. Основою прийняття управлінських рішень з організації ефективної господарської діяльності є оцінка реального стану та динаміки товарних запасів. Це обумовило необхідність розробки методики оцінки стану та ефективності використання товарних запасів за умов інфляції. Алгоритм приведення товарних запасів у порівняльний вигляд наведено на рис. 3.

Умовні позначки: $i_{p\ T.3.(m)n}$ - індекс цін товарних запасів; $p_{T.3.(m)n}$, $p_{T.3.(m)n-1}$ - ціна товарних запасів на n -й та $(n-1)$ -й момент часу відповідно; $T.3.(m)n$ факт., $T.3.(m)n$ скор. - фактичні та скориговані товарні запаси, відповідно; $i_{p\ pIV(m)k}$ - індекс цін реалізації одиниці m -го товару в IV кварталі k -го періоду; $p_{pIV(m)k}$, $p_{pIV(m)k-1}$ - ціна реалізації одиниці m -го товару в IV кварталі k -го та $(k-1)$ -го періоду; $TO_{IV(m)k}$ факт., $TO_{IV(m)k}$ скор. - фактичний та скоригований обсяг реалізації за m -м товаром у k -й період часу; $TO_{o\ IV(m)k}$ скор. - скоригований одноденний обсяг реалізації за m -м товаром у k -й період часу; $N_{T.3.(m)n}$ скор. - скоригований розмір товарних запасів за m -м товаром на n -й момент часу.

Апробація запропонованого підходу до визначення стану товарних запасів на прикладі торговельного підприємства "Європоль" свідчить, що внаслідок різниці в швидкості змін цін на товари у порівнянні зі зміною цін на товарні запаси реальна забезпеченість товарообігу товарними запасами зросла в меншому ступені, ніж впливає з фактичних показників. Це підтвер-

джує необхідність урахування фактору цін при визначенні стану товарних запасів за умов інфляції.

5. Дослідження ефективності управління товарними запасами було проведено на основі запропонованої системи показників (рис. 2). В результаті визначено, що загальний та часткові показники неоднозначно характеризують ефективність управління запасами. Так, за вибірковою сукупністю підприємств за 1999-2001 рр. має місце зниження оборотності запасів з 13,2 до 11,2 оборотів та збільшення на 1/3 витрат, пов'язаних з управлінням запасами. При цьому в цілому за групами торговельних підприємств відмічено зменшення диспропорції асортиментних структур запасів і товарообігу та зменшення в динаміці збитку на одиницю запасів і покращення їх фінансування.

Для комплексної оцінки результативності управління товарними запасами було розраховано узагальнюючий показник ефективності управління запасами у розрізі конкурентних груп. Сталість та позитивна динаміка узагальнюючого інтегрального показника ефективності дозволили зробити висновок про загальне покращення роботи з запасами у торговельних підприємствах.

На основі отриманих значень узагальнюючих показників було здійснено позиціювання підприємств за конкурентними групами, виділено торгову та фінансову складову загальної ефективності управління запасами кожного підприємства та визначено напрямки в управлінні запасами, що потребують особливої уваги.

6. Для визначення ступеню зв'язку між ефективністю управління запасами та ефективністю діяльності торговельного підприємства було застосовано метод кореляційного аналізу. За результативний показник було взято рентабельність продажів, за фактороутворюючі - показники ефективності управління товарними запасами. Дослідження матриці коефіцієнтів кореляції дозволило зробити висновок про те, що незважаючи на наявність тісного сталого зв'язку з рентабельністю продажів окремих чинників, в цілому на підприємствах відсутній комплексний та системний підхід до управління запасами.

У третьому розділі "Формування політики управління товарними запасами" розроблено структурно-логічну схему формування політики управління запасами в торговельному підприємстві, удосконалено адаптивну методику нормування товарних запасів із застосуванням матриці ABC-XYZ для товарних груп.

1. Дослідження управління запасами як складного процесу, що поєднує інтереси торговельного та фінансового менеджменту обумовили застосування комплексного підходу при розробці структурно-логічної схеми формування політики управління запасами на підприємстві.

З огляду на те, що політика відносно товарних запасів є однією з складових загального процесу управління підприємством, пропонується наступна схема формування політики управління запасами в торговельному підприємстві (рис. 4).

Застосування комплексного та системного підходу до управління обумовлюють необхідність формування політики управління товарними запасами в рамках загальних цільових настанов розвитку підприємства.

Своє відбиття політика управління товарними запасами знаходить у розробці системи нормативів, що являють собою основу для створення системи контролю запасів, організації ефективного товаропостачання та визначення умов і джерел фінансування товарних запасів. Оцінка розроблених варіантів політики управління запасами проводиться виходячи зі ступеню досягнення визначених цілей управління запасами, матеріально-технічної бази та фінансових можливостей підприємства.

Прийнятий до реалізації варіант політики управління запасами передбачає постійний моніторинг з можливістю вживати заходи по "нормалізації" запасів.

Оцінка ефективності впровадження політики управління товарними запасами здійснюється на основі запропонованої системи показників ефективності управління товарними запасами.

2. Основним етапом процесу управління запасами є нормування. Враховуючи сучасні тенденції розвитку економіки та специфіку функціонування підприємств галузі, запаси торговельного підприємства визначаються як функція попиту.

Нормування пропонується здійснювати на основі адаптивного підходу, для реалізації якого всі товарні групи диференційовано на базі методу ABC-XYZ-аналізу. Отримана матриця дозволяє застосовувати різні методи нормування. Так, виходячи із значущості для торговельного підприємства управління товарними запасами групи АХ визначення їх нормативу повинно здійснюватись з урахуванням існуючих методів нормування товарних запасів, специфічних особливостей кожної товарної групи та можливості адаптації до умов підприємства вже існуючих моделей управління запасами.

Найбільш прийнятними методами нормування запасів для товарів групи АХ є методи техніко-економічних розрахунків та економіко-математичного моделювання. Як базову структурну схему розрахунку нормативу доцільно використовувати загальний підхід при нормуванні техніко-економічним методом. Метод економіко-математичного моделювання вважається найбільш прийнятним при розрахунках запасу поповнення та страхової складової загального нормативу.

Нормування поточних запасів за товарами, що не увійшли до групи АХ, доцільно проводити на основі економіко-статистичних методів, керуючись критерієм мінімізації витрат з організації та проведення робіт з нормування.

Запропонований підхід до нормування товарних запасів торговельних підприємств, в основу якого покладено вибірковість та побудова "адаптивних моделей" є найбільш прийнятним при формуванні політики управління товарними запасами за сучасних умов. Він сприяє упорядкуванню процесу планування, а також зниженню сукупних витрат, пов'язаних з управлінням запасами в цілому по підприємству.

3. Розроблений методичний підхід до нормування апробовано в практичній діяльності торговельного підприємства "Європоль" м. Харкова (табл. 1).

Таблиця 1

Результати впровадження заходів щодо управління запасами
у торговельному підприємстві "Європоль"

Показники	Передплановий період	Плановий період	Відхилення
Оборотність товарних запасів, дні	30,6	28,8	-1,8
Витрати пов'язані з управлінням запасами, тис. грн.	355,6	344,8	-10,8
Варіація асортиментних структур товарообігу та товарних запасів, %	35,6	35,6	-
Рентабельність товарних запасів, %	8,9	28,3	+19,4
Коефіцієнт покриття власними обіговими коштами товарних запасів	-0,58	-0,40	+0,18

Використання розроблених норм товарних запасів дозволить одержати підприємству додатково 29,1 тис. грн. чистого прибутку та підвищити ефективність роботи з управління запасами.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення проблеми, що виявляється в дослідженні та розробці науково-методичних та практичних підходів щодо формування ефективної системи управління товарними запасами в підприємствах роздрібно торгівлі. Головні наукові та практичні результати проведеного дисертаційного дослідження полягають у наступному:

1. Розгляд торговельного підприємства як єдиної системи взаємозалежних елементів визначив основні напрямки дослідження товарних запасів: з позиції торгового та фінансового менеджменту.

2 Застосування запропонованого підходу дозволило систематизувати та доповнити існуючі класифікаційні ознаки товарних запасів, на підставі яких підприємства мають можливість всебічного їх вивчення.

3. Виділення торгового та фінансового аспекту дослідження дозволило визначити сутність понять "управління товарними запасами", "ефективність управління товарними запасами", "політика управління товарними запасами".

4. Застосування комплексного підходу стало основою для визначення системи показників оцінки ефективності управління товарними запасами. Для всебічної оцінки стану управління запасами на підприємстві розроблено інтегральний показник, який дозволяє визначити позицію окремого підприємства у конкурентній групі та окреслити напрямки в управлінні запасами, що потребують особливої уваги.

5. Для визначення рівня забезпеченості товарообігу запасами розроблено методiku, яка дозволяє елімінувати вплив інфляційних факторів та оцінити реальний стан товарних запасів за умов інфляції.

6. За допомогою методів сучасного аналізу визначено основні тенденції розвитку товарних запасів підприємств галузі та доведено необхідність комплексної оцінки стану та ефективності управління запасами у підприємствах торгівлі.

7. З метою обґрунтування раціональних рішень щодо управління товарними запасами у роботі запропоновано структурно-логічну схему формування політики управління запасами, яка базується на урахуванні цілей та об'єктивних матеріальних і фінансових можливостей підприємства по створенню та використанню товарних запасів.

8. З метою підвищення дієвості управління запропоновано використання методики нормування товарних запасів на основі матриці ABC-XYZ – аналізу, заснованої на адаптивному підході.

9. Використання розробок і пропозицій, що викладено у дисертаційній роботі, дозволить підприємствам роздрібно торгівлі здійснювати комплексну оцінку стану управління запасами та створювати систему управління запасами з урахуванням їх стратегічних та тактичних завдань, спрямовану на підвищення конкурентоспроможності та ефективності діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в провідних наукових фахових виданнях:

1. Власова Н.О., Круглова О.А. Ефективність управління товарними запасами торговельного підприємства // Торгівля і ринок України: Зб. наук. праць з проблем торгівлі і громадського харчування. Випуск 12. Том III. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2001. – с. 68-79.

2. Круглова Е.А. Оперативное управление товарными запасами на предприятиях торговли // Коммунальное хозяйство городов: Научно-технический сборник. Выпуск 34. Экономические науки. – К.: "Техніка", 2001. - с. 246-249.

3. Круглова О.А. Про оцінку стану товарних запасів підприємств торгівлі за умов інфляції // Вісник Технологічного університету Поділля: Зб. наук. праць. Частина 2. – 2001. - № 1. – с. 172-176.

4. Круглова Е.А. Стратегическое и оперативное управление товарными запасами в предприятиях торговли // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. Випуск 117. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2001. – с. 41-46.

Статті в інших виданнях:

5. Круглова Е.А. О необходимости управления товарными запасами в предприятиях розничной торговли // Придніпровський науковий вісник: Зб. наук. праць. – Дніпропетровськ: Наука і освіта. – 1998. - № 48. – с. 50-52.

6. Круглова Е.А. О состоянии товарных запасов в торговле // Вісник Харківського державного політехнічного університету: Зб. наук. праць. Випуск 125. – Х.: ХДПУ, 2000. – с. 139-143.

7. Круглова Е.А. Комплексная оценка эффективности управления товарными запасами в предприятиях розничной торговли // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут": Зб. наук. праць. Випуск 24.- Х.: НТУ "ХПІ", 2001. – с. 182-185.

Тези доповідей:

8. Круглова Е.А. Технология управления запасами в предприятиях перерабатывающей промышленности // Материалы II-й междунар. научно-практ. конф. "Научные и практические аспекты переработки мяса и мясопродуктов". – Харьков: ХДАТОП, 2001. – с. 184-185.

9. Круглова Е.А. Формирование политики управления товарными запасами // Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції "Наука і освіта – 2002". – Том 11. Економіка. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2002. – с. 47-49.

АНОТАЦІЯ

Круглова О.А. Ефективність управління товарними запасами у підприємствах роздрібно торгівлі. – Рукопис.

Дисертація на здобуття вченого ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.07.05 – економіка торгівлі та послуг. – Харківська державна академія технології та організації харчування, Харків, 2002.

У дисертаційній роботі розкрито сутність понять "управління товарними запасами", "ефективність управління товарними запасами", "політика управління товарними запасами", обґрунтовано систему показників та розроблено методичний інструментарій щодо комплексної оцінки ефективності управління запасами у підприємствах роздрібно торгівлі. Надано технологію формування ефективної політики управління запасами. Подано методичні рекомендації щодо підвищення ефективності управління запасами в підприємствах роздрібно торгівлі.

Ключові слова: торговельні підприємства, товарні запаси, ефективність, управління запасами, політика управління товарними запасами.

SUMMARY

Kruglova O.A. A management efficiency by stocks of goods in the enterprises of retail trade. - Manuscript.

Thesis on competition of a scientific degree of the candidate of economic sciences on speciality 08.07.05- Economics of trade and services. - Kharkiv State Academy of Food Technology and Management, Kharkiv, 2002.

The dissertation reveals the essence of the concepts "management of stocks of goods", "efficiency of managing stocks of goods", the system of parameters is substantiated and the methodical toolkit for complex estimation of the efficiency of managing stocks at the retail trade enterprises is developed. Technology of formating effective policy of storekeeping is offered. The methodical recommendations concerning increase of the efficiency of managing stocks at the retail trade enterprises are presented.

Key words: trade enterprises, stocks of goods, efficiency, storekeeping, storekeeping policy.

АННОТАЦИЯ

Круглова Е.А. Эффективность управления товарными запасами в предприятиях розничной торговли. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук по специальности 08.07.05 – экономика торговли и услуг. – Харьковская государственная академия технологии и организации питания, Харьков, 2002.

Диссертационная работа посвящена актуальным теоретическим, методическим и практическим вопросам управления товарными запасами предприятий розничной торговли в современных экономических условиях.

В первом разделе работы "Теоретические аспекты формирования эффективной системы управления товарными запасами торговых предприятий" определена сущность товарных запасов как объекта управления; проведен критический обзор и уточнены понятия "управление товарными запасами", "эффективность управления товарными запасами", "политика управления товарными запасами", выделены их составляющие - торговая и финансовая. На основе обобщения существующих подходов, а также с учётом выделения различных аспектов деятельности торговых предприятий диссертантом систематизированы показатели, а также разработана методика интегральной оценки эффективности управления товарными запасами.

Во втором разделе "Состояние управления товарными запасами в предприятиях розничной торговли" проанализировано состояние товарных запасов в предприятиях отрасли на макроуровне, выделены основные тенденции их развития. В соответствии с рекомендуемой системой показателей исследована эффективность управления товарными запасами торговых предприятий. Предложена методика оценки состояния запасов в условиях инфляции. С использованием метода корреляционного анализа изучена зависимость между эффективностью управления товарными запасами и эффективностью хозяйственной деятельности торговых предприятий.

В третьем разделе "Формирование политики управления товарными запасами" предложена технология разработки эффективной политики управления товарными запасами. Разработка политики управления товарными запасами рассматривается в общей системе управления предприятием и включает следующие основные этапы: определение норматива товарных запасов, обеспечивающего решение задач управления; разработка системы контроля товарных запасов, организация товароснабжения; определение условий финансирования; оценка разработанной политики управления товарными запасами с учётом установленных целей управления товарными запасами, финансовых возможностей и материально-технической базы предприятия; реализация политики; мониторинг процесса реализации политики; оценка эффективности управления товарными запасами. Предложена организация нормирования товарных запасов на основе матрицы ABC-XYZ.

Разработки и предложения, изложенные в диссертационной работе, дают возможность комплексного исследования и оценки управления товарными запасами в предприятиях розничной торговли; выявлять направления в управлении запасами, требующие особого внимания; формировать политику управления запасами, обеспечивающую решение стратегических и тактических задач развития торгового предприятия.

Ключевые слова: торговые предприятия, товарные запасы, эффективность, управление запасами, политика управления запасами.